

ОСВІТНІЙ КОМПОНЕНТ «ІСТОРІЯ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ» ЯК ФУНДАМЕНТ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ З ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ

Ливацький Олександр

*ДЗ „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка”,
Полтава*

Анотація. У статті аналізується значення освітнього компоненту «Історія фізичної культури» у формуванні фахівців у сфері фізичного виховання та спорту. Обговорюються її роль у розумінні еволюції фізичних практик, впливів на суспільство та формування сучасних підходів до викладання. Приділено увагу історичним аспектам розвитку фізичної культури і значенню цього компоненту для вирішення актуальних проблем, таких як сидячий спосіб життя, цифрові виклики та необхідність формування цілісного здоров'я. *Мета дослідження.* Аналізі ролі освітнього компоненту «Історія фізичної культури» як фундаменту професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичної культури і спорту. *Методи дослідження.* Для досягнення мети дослідження було використано комплекс наукових методів: аналіз наукової літератури; педагогічне спостереження; анкетування студентів; статистичний аналіз даних. *Висновки.* Результати опитування дозволяють зробити висновок про те, що здобувачі вищої освіти в цілому позитивно оцінюють роль освітнього компоненту «Історія фізичної культури» у своєму професійному та особистісному розвитку. Найбільш значущими якостями, які формуються під впливом вивчення історії

фізичної культури, студенти вважають професійну ідентичність та ціннісні орієнтири.

Ключові слова: історія фізичної культури, освітній компонент, здобувачі вищої освіти, вчитель фізичної культури, формування якостей.

Вступ. В умовах модернізації вищої освіти та зростання вимог до фахівців з фізичної культури, питання формування їх професійної ідентичності та особистісного розвитку набуває особливої актуальності. Освітній компонент «Історія фізичної культури» відіграє важливу роль у цьому процесі, адже він не лише надає ґрунтовні знання про розвиток фізичної культури і спорту, але й сприяє формуванню ціннісних орієнтирів, патріотизму, гордості за досягнення вітчизняних спортсменів, а також розвиває критичне мислення та аналітичні здібності («Освітньо-професійна програма», 2020).

Історія фізичної культури як навчальна дисципліна має значний потенціал для розвитку особистості майбутнього фахівця, адже вона охоплює широкий спектр питань, що стосуються не лише спортивних досягнень, але й соціокультурних, філософських, педагогічних аспектів розвитку фізичної культури в різні історичні епохи. Вивчення історії фізичної культури сприяє формуванню у студентів цілісного уявлення про місце і роль фізичної культури в суспільстві, її значення для зміцнення здоров'я, формування здорового способу життя, розвитку особистості.

У сучасному освітньому процесі історія фізичної культури розглядається не тільки як сукупність фактів і дат, але й як засіб формування у студентів професійної компетентності, моральних якостей, громадянської позиції. Вивчення історії фізичної культури сприяє розвитку у майбутніх фахівців інтересу до науково-дослідницької діяльності, вміння аналізувати та узагальнювати історичні факти, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, робити висновки та прогнозувати тенденції розвитку фізичної культури і спорту.

Аналіз останніх досліджень і публікацій з теми «Роль освітнього компоненту «Історії фізичної культури» у розвитку особистості майбутнього

фахівця з фізичної культури» свідчить про зростаючий інтерес науковців до цієї проблеми. У роботах різних авторів розглядаються різні аспекти впливу історії фізичної культури на формування професійної ідентичності, ціннісних орієнтирів, моральних якостей майбутніх фахівців.

Так, у дослідженнях Іщук та ін., (2023), підкреслюється значення історії фізичної культури для формування у студентів патріотизму, гордості за спортивні досягнення своєї країни, поваги до історичного минулого. Автори зазначають, що вивчення історії фізичної культури сприяє формуванню у майбутніх фахівців національної самосвідомості, громадянської позиції, відповідальності за збереження та розвиток спортивних традицій.

У роботах Гайдук (2020), Маріонди та ін., (2016) розглядаються питання впливу історії фізичної культури на розвиток професійної компетентності майбутніх фахівців. Автори зазначають, що знання історії фізичної культури є необхідною умовою для успішної професійної діяльності, адже воно дозволяє розуміти закономірності розвитку фізичної культури і спорту, аналізувати сучасні тенденції, прогнозувати майбутнє.

У дослідженнях Тищенко та ін, (2024), акцентується увага на значенні історії фізичної культури для розвитку особистості майбутнього фахівця. Автори підкреслюють, що вивчення історії фізичної культури сприяє формуванню у студентів моральних якостей, таких як чесність, справедливість, відповідальність, повага до суперників.

Останнім часом з'явилося кілька цікавих публікацій, в яких автори пропонують нові підходи до викладання історії фізичної культури в умовах сучасного освітнього процесу. Так, у роботі Пелипаса (2023) пропонується використовувати інтерактивні методи навчання, зокрема, дискусії, рольові ігри, що дозволяє активізувати пізнавальну діяльність студентів, розвивати їх творчі здібності.

У роботі Пелипаса (2023) розглядаються питання використання інформаційно-комунікаційних технологій у викладанні історії фізичної культури. Автор зазначає, що використання мультимедійних презентацій,

відеоматеріалів, інтернет-ресурсів сприяє підвищенню інтересу студентів до предмета, робить навчання більш наочним та ефективним.

Проведений аналіз останніх досліджень і публікацій дозволяє зробити висновок про те, що освітній компонент «Історія фізичної культури» відіграє важливу роль у розвитку особистості майбутнього фахівця з фізичної культури. Вивчення історії фізичної культури сприяє формуванню у здобувачів вищої освіти професійної ідентичності, ціннісних орієнтирів, моральних якостей, громадянської позиції.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дослідження проводилося відповідно до науково-дослідної роботи кафедри теорії та методики фізичного виховання ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка» за напрямом «Перспективні напрямки підвищення якості професійної підготовки фахівців фізичної культури і спорту» (державний реєстраційний номер 0117U005556).

Мета дослідження. Аналізі ролі освітнього компоненту «Історія фізичної культури» як фундаменту професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичної культури і спорту.

Організація дослідження. Дослідження проводилось серед здобувачів вищої освіти 1 курсу спеціальності 014.11 Середня освіта. Фізична культура Навчально-наукового інституту охорони здоров'я і спорту Державного закладу «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка» м. Лубни.

В дослідженні взяли участь 46 здобувачів вищої освіти. Формувальний педагогічний експеримент тривав впродовж 2023/2024 та 2024/2025 навчальних років.

Методи дослідження. Для досягнення мети дослідження було використано комплекс наукових методів:

- аналіз наукової літератури;
- педагогічне спостереження;
- анкетування студентів;
- статистичний аналіз даних.

Результати дослідження. У рамках дослідження ролі освітнього компоненту «Історія фізичної культури» у розвитку особистості майбутнього фахівця з фізичної культури було проведено опитування серед 46 студентів, які вивчають цей предмет. Метою опитування було з'ясувати, які саме якості, на думку студентів, формуються під впливом вивчення історії фізичної культури.

Учасникам опитування було запропоновано обрати два варіанти відповіді на питання: „На формування яких якостей майбутніх вчителів фізичної культури впливає вивчення освітнього компоненту «Історія фізичної культури»?”. Було надано шість варіантів відповіді на вибір. Кожен студент міг обрати лише два варіанти, які, на його думку, є найбільш значущими (таблиця 1).

Таблиця 1

Формування якостей майбутніх вчителів фізичної культури під час вивчення освітнього компоненту «Історія фізичної культури»

Якість	Кількість обраних відповідей	Відсоток від кількості студентів (46)
Формування професійної ідентичності	28	60,9%
Розвиток ціннісних орієнтирів	25	54.3%
Формування патріотичних почуттів	15	32.6%
Розвиток критичного мислення	12	26.1%
Розвиток комунікативних навичок	8	17.4%
Розвиток інтересу до науково-дослідної діяльності	4	8.7%

Обговорення результатів. Отримані результати свідчать про те, що студенти найчастіше відзначають вплив вивчення історії фізичної культури на формування професійної ідентичності (60,9%) та розвиток ціннісних орієнтирів (54.3%). Це може свідчити про те, що студенти усвідомлюють важливість історії фізичної культури для формування їх як майбутніх фахівців, для визначення їх місця в професії, для усвідомлення моральних принципів, якими вони повинні керуватися у своїй діяльності.

Важливим також є те, що значна частина студентів відзначає вплив історії

фізичної культури на формування патріотичних почуттів (32.6%). Це може свідчити про те, що вивчення історії фізичної культури сприяє формуванню у студентів почуття гордості за свою країну, за її спортивні досягнення, поваги до історичного минулого.

Менш популярними виявилися варіанти відповіді, що стосуються розвитку критичного мислення (26.1%), комунікативних навичок (17.4%) та інтересу до науково-дослідної діяльності (8.7%). Це може свідчити про те, що студенти меншою мірою усвідомлюють вплив історії фізичної культури на розвиток цих якостей. Проте, це не означає, що цей вплив відсутній. Можливо, варто звернути увагу на методику викладання історії фізичної культури, щоб підкреслити її значення для розвитку саме цих якостей.

Висновки. Результати опитування дозволяють зробити висновок про те, що здобувачі вищої освіти в цілому позитивно оцінюють роль освітнього компоненту «Історія фізичної культури» у своєму професійному та особистісному розвитку. Найбільш значущими якостями, які формуються під впливом вивчення історії фізичної культури, студенти вважають професійну ідентичність та ціннісні орієнтири.

Для підвищення ефективності вивчення історії фізичної культури необхідно звернути увагу на методику викладання, підкреслити її значення для розвитку критичного мислення, комунікативних навичок та інтересу до науково-дослідної діяльності.

Перспективи подальших досліджень. Є дослідження впливу історичних знань на формування ціннісних орієнтацій, професійної етики та мотивації до професійної діяльності вчителів фізичної культури.

Рекомендації. Отримані результати можуть бути використані для розробки навчальних програм з історії фізичної культури, підготовки навчальних посібників, організації навчально-методичної роботи зі студентами.

Вважаємо за потрібне проводити подібні опитування регулярно, щоб відстежувати зміни у ставленні студентів до історії фізичної культури та вчасно реагувати на потреби освітнього процесу.

Список використаних джерел**References**

- Гайдук, О. В. (2020). *Тенденції професійної підготовки педагогів фізичного виховання у Німеччині* (Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук). Інститут професійно-технічної освіти НАПН України]. https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/731261/1/dis_Haiduk.pdf
- Іщук, О. А., Карабанова, Н. С., Томащук, О. Г., & Іванюк, О. А. (2023). *Історія фізичної культури*. Волинський нац. ун-т ім. Лесі Українки.
- Маріонда, І. І., Сивохоп, Е. М., & Товт, В. А. (2016). Формування професійно-особистісних компетентностей фахівця фізичної культури у процесі занять фізичною підготовкою і спортом (Монографія). ПП «АУТДОР-ШАРК».
<https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/7777/1/%D0%9C%D0%BE%D0%B D%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D1%84%D1%96%D1%8F.pdf>
- Освітньо-професійна програма «Фізична культура» Перший (бакалаврський) рівень вищої освіти. Галузі знань 01 Освіта/Педагогіка. Спеціальність 014 Середня освіта (Фізична культура). (2020). https://luguniv.edu.ua/wp-content/uploads/2020/07/op_014_so_fizkult_2020_bac.pdf
- Пелипась, Д. С. (2023). *Методичні рекомендації до практичного вивчення курсу «Історія фізичної культури та основи олімпійської освіти» для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня*. ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка».
<https://dspace.luguniv.edu.ua/xmlui/handle/123456789/9836>
- Тищенко, В.О., Товстоп'ятко, Ф. Ф., & Парій, С. Б. (2024). *Історія фізичної культури*. Запорізький національний університет.
https://moodle.znu.edu.ua/pluginfile.php/1224683/mod_resource/content/1/%D0%86%D0%A4%D0%9A%20%D0%BD%D0%BC%D0%BF%20014%202024.pdf

Автори заявляють про відсутність конфлікту інтересів.

Відомості про авторів

Олександр Ливацький

Луганський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна

<https://orcid.org/0000-0002-8012-9116>

Отримано: 08.02.2025. Прийнято: 15.02.2025. Опубліковано: 28.03.2025.
